Bijlage 2 Wet- en regelgeving, kaders en programma's

De gemeente Staphorst is voor wat betreft de inrichting van de informatiehuishouding gebonden aan tal van programma's, wetten en verplichte diensten/producten die voortdurend wijzigen. De implementatie hiervan is niet altijd eenvoudig, vergt vaak extra investeringen en altijd inzet van mensen. In de meeste gevallen leiden de veranderingen tot aanpassingen in werkwijzen en systemen.

Soms is er sprake van conflicterende belangen die opgelost moeten worden (bijvoorbeeld de Wet open overheid en de privacywetgeving) en vaak zijn er tal van wijzigingen die impact hebben op onze gemeentelijk projecten (zowel inhoudelijk als wat betreft tijdsplanning). Alleen al het actueel houden van kennis op het gebied van alle ontwikkelingen vergt de nodige inzet van de IM-organisatie.

Nederlandse Digitaliseringsstrategie

De Nederlandse Digitaliseringsstrategie 'Nederland Digitaal' (update 2021) met daarvan afgeleid de Agenda Digitale Overheid (NL DIGIbeter) en de Nederlandse Cyber Security Agenda (NCSA) is het leidende kader voor (digitale) overheidsinformatiehuishouding en dienstverlening.

Programma's en thema's

Van de digitaliseringsstrategie en agenda's zijn overkoepelende programma's zoals de Rijksprogramma's Duurzaam Digitale Informatiehuishouding (RDDI) en Modernisering Openbaarmaking Overheidsinformatie (MOOI) afgeleid.
Voor gemeenten gelden specifieke programma's en plannen zoals de Digitale Agenda Gemeenten 2024 en Agenda Digitale Veiligheid 2020 – 2024 van de VNG.

Met deze agenda's zijn verschillende thema's verbonden:

- Basis op orde: Generieke Digitale Infrastructuur (o.a. digitale identiteit, basisregistraties, dienstverlening, open data, open overheid, regie op data en Common Ground).
- Betrouwbare overheid: Duurzame toegankelijkheid (o.a. duurzaam bewaren en ontsluiten, digitale inclusie, digitale kennis & vaardigheden en innovatie).
- Digitale veiligheid.

Wetgeving

De strategie en verschillende programma's worden gesteund door wetgeving. De belangrijkste wetten in beweging in 2021-2023 zijn:

- Het (tijdelijk) besluit digitale toegankelijkheid overheid (implementatie in uitvoering).
- De Wet elektronische publicaties (Wep, implementatie in uitvoering).
- De Wet hergebruik van overheidsinformatie (Who), die in 2021/2022 in overeenstemming gebracht gaat worden met de Europese Open Data Richtlijn.
- De modernisering van de Archiefwet (voorlopig nog gepland in 2021).
- De Wet digitale overheid (inclusief Generieke Digitale Infrastructuur, GDI), voorlopig gepland zomer 2022.

- De Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (WMEBV), voorlopig gepland zomer 2022.
- De Wet Open Overheid (Woo) die de Wob dient te gaan vervangen, voorlopig gepland zomer 2022.

Op het vlak van informatiebeveiliging is voor overheden per 2020 de Baseline Informatie-beveiliging Overheid (BIO) van toepassing. In de agenda Digitale Veiligheid 2020-2024 van de VNG zijn de actielijnen:

- Bewustzijn van risico's en spelregels omtrent gebruik van informatie(systemen).
- Weerbaarheid van de gemeentelijke organisatie en haar informatiesystemen.
- Digitale brandoefening.

De privacywetgeving, (uitvoeringswet) Algemene verordening gegevensbescherming (AVG 2018) schrijft voor hoe de gemeente rechtmatig dient om te gaan met persoonsgegevens.

Bovenstaande zijn slechts enkele voorbeelden van wetten die momenteel in ontwikkeling zijn, op de gemeentelijke informatiehuishouding zijn echter al tal van andere reeds vastgestelde wetten van toepassing.

Naast wetgeving specifiek gericht op de informatiehuishouding brengen de (primaire) gemeentelijke processen en ketenpartners ook tal van programma's en wetten mee die een forse impact hebben op de informatiehuishouding en de beveiliging. Voorbeelden hiervan zijn de wet Basisregistratie Personen (BRP), de Wet basisregistratie adressen en gebouwen (BAG), de Wet elektronische dienstverlening burgerlijke stand en verschillende wetten in het sociaal domein zoals de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen (SUWI). Recent voorbeeld van nieuwe wetgeving is de Omgevingswet en het daarmee verbonden Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) dat momenteel in uitvoering is.

Waar programma's en thema's ruimte bevatten voor keuzes wat betreft tempo en ambitie, is Staphorst verplicht de wetgeving te implementeren. Dit is soms een ingrijpend en langdurig traject voor zowel informatiesystemen als processen en mensen. Met name de lange doorlooptijd (de Woo is sinds 2012 in ontwikkeling, implementatie is nu voorzien in 2022), vele (last minute) wijzigingen (de Omgevingswet/DSO-implementatie is al een aantal keren uitgesteld) en onderlinge afhankelijkheden (soms tegenstrijdigheden) zorgen ervoor dat implementaties complex, onvoorspelbaar en moeilijk goed te plannen zijn.

De gemeente Staphorst maakt voor de implementatie zo veel mogelijk gebruik van de VNG-handreikingen maar zal in voorkomende gevallen tempo en omvang van implementatie pragmatisch afstemmen op de ambitie en mogelijkheden van de gemeente.

Landelijke diensten, producten en voorzieningen

In de wetgeving is ook opgenomen dat Staphorst zich dient te conformeren aan landelijk voorgeschreven voorzieningen, diensten en producten. Enkele voorbeelden:

- De landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO-lv) die de uitvoering van de Omgevingswet ondersteunt en nu in uitvoering is. Naast wijzigingen in processen, werkwijzen en systemen ook standaardisatie en verplichte publicatie op www.officielebekendmakingen.nl.
- Eis van de Woo is verplichte aansluiting op het landelijk Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI). Staphorst dient zowel voor wat betreft standaarden als techniek (koppelvlak) voor deelname in 2022 klaar te zijn.
- De Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) waar tal van eisen op het vlak van digitale diensterverlening, gegevensregistraties en berichtenverkeer uit voortkomen waaraan de komende jaren dient te worden voldaan.

Bovenstaande zijn enkele voorbeelden van nieuwe ontwikkelingen, maar ook nu al voldoet Staphorst aan/gebruikt tal van landelijke voorzieningen. Zoals bijvoorbeeld het Stelsel van Basisregistraties (waarin adres- en persoonsgegevens maar ook geo-informatie wordt vastgelegd), Digi-koppelingen (die de koppelvlakstandaarden voor die logistieke afspraken bevatten voor berichtenuitwisseling tussen overheden) en het Besluit verwerking persoonsgegevens generieke digitale infrastructuur (dat eisen stelt aan het gebruik van DigiD, op termijn te vervangen door Idensys).

Dit zijn slechts een paar voorbeelden van de vele eisen die gesteld worden aan de informatie-huishouding, de ICT-infrastructuur, beveiliging, afname van producten en diensten en aan de wijze hoe hiermee wordt omgegaan. De gemeente Staphorst dient zich hieraan te conformeren en heeft, net zoals op het gebied van wetgeving, weinig speelruimte hiervan af te wijken.

Met de invoering van nieuwe wetgeving, programma's en landelijke diensten zijn altijd meer kosten verbonden dan er opbrengsten zijn. In een enkel geval ontvangt de gemeente compensatie van het Rijk voor de implementatie van nieuwe wetgeving, soms specifiek voor kosten op het vlak van procesherinrichting en de informatiehuishouding. Voorbeelden zijn de Omgevingswet/DSO en de Woo.

Normen en standaarden

Op zowel de ICT-omgeving als op de wijze van vastlegging van informatie is een uitgebreide set van standaarden van toepassing. Deze standaarden scheppen kaders en afspraken, die zorgen dat Staphorst goed kan samenwerken met andere overheidsorganisaties (systemen kunnen communiceren) en dat (landelijk) optimaal hergebruik gemaakt wordt van bestaande informatie en voorzieningen.

De te hanteren standaarden zijn afgeleid van wettelijk kader, landelijke standaarden, verbonden met landelijke diensten en producten of zijn normen die door VNG/VNG Realisatie zijn vastgesteld.
Daarnaast dient Staphorst de voorgeschreven lijst van open standaarden (pas-toe-of-leg-uit) te hanteren. Deze lijst bevat standaarden die toegepast dienen te worden en indien daarvan wordt afgeweken dit gemotiveerd dient worden. Staphorst vult deze eisen pragmatisch in en legt uit indien wordt afgeweken.

Architectuur

Op het vlak van architectuur is de Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA), met daarvan afgeleid het GEMeentelijke Model Architectuur (GEMMA), referentiekader; richtinggevend en deels sturend instrument. Gemma onderscheidt o.a. business- of bedrijfs-architectuur, informatie- en technische architecturen.
Een aantal onderdelen van de gemeentelijke informatiehuishouding, met name waar samenwerking met andere overheidsorganisaties en ketenpartners is vereist, dienen aan deze architecturen te voldoen. Op andere onderdelen heeft Staphorst meer keuzevrijheid. Staphorst volgt in dat geval waar mogelijk/dit rendement oplevert de architecturen en normen. Voor Staphorst is architectuur een middel, geen doel op zich.

Toezicht en verantwoording

De verschillende aandachtsgebieden kennen hun eigen controlemechanismen. Dit kan zijn op ministerieel niveau door middel van informatie beveiligingsaudits zoals de ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit).

Op provinciaal niveau vanuit Interbestuurlijk toezicht (ibt) voor het domein Archief- en informatiebeheer aan de hand van de Handreiking horizontale verantwoording Archiefwet 1995 met behulp van Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's), voorgesteld door de VNG (2013).

Binnengemeentelijk is er controle en verantwoording op basis van:

- Gemeentelijke visie op control (Three Lines Model).
- Autonome interne verantwoording aan de gemeentesecretaris, College en auditcommissie/Raad.
- Wet- en regelgeving zoals onder andere vastgelegd in de (op basis van BIO, AVG en archiefwet vastgelegde) functiebeschrijvingen van CISO, FG en Archiefbeheerder/toezichthouder.

Nadere toelichting Woo

Na invoering vervangt de Woo de Wob, voor 11 categorieën informatie wordt een actieve openbaarmakingsplicht van toepassing. Daarnaast stelt de Woo eisen aan het in geordende staat digitaal duurzaam bewaren van informatie.

De verwachting is dat de Woo een aanzienlijke impact heeft op de (inrichting van) de informatiehuishouding en processen omdat in een veel vroegere procesfase informatie openbaar gemaakt dient te worden. Zowel de opgave als beoogde aanpak passen uitstekend bij de beoogde integrale aanpak van team Informatiemanagement dat dit samen met Juridische Zaken en Communicatie ter hand zal nemen.

De compensatie van de meerkosten die Staphorst ontvangt in verband met de uitvoering van de Wet open overheid (Woo) wordt gereserveerd voor dekking van kosten van implementatie van de Woo.